

ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการในประเทศไทย
THE OPERATIONAL EFFICIENCY OF SAVING COOPERATIVE LIMITED OF PUBLIC
SECTOR IN THAILAND

พวงเพ็ชร จาบกุล¹

ถวิล นิลใบ²

บทคัดย่อ

การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการโดยการประยุกต์ใช้วิธี Data Envelopment Analysis (DEA) ด้วยตัวแบบ BCC-O ทำการศึกษาจำนวน 3 ปี คือ พ.ศ. 2550, 2555 และ 2559 กำหนดตัวแปรปัจจัยการผลิต 3 ตัวแปร ได้แก่ เงินรับฝากจากสมาชิก ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น และทุนของสหกรณ์ และตัวแปรปัจจัยผลผลิต จำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ สินทรัพย์และรายได้ทั้งสิ้น ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยทั้ง 3 ปี อยู่ในระดับสูง คือ มีคะแนนประสิทธิภาพเฉลี่ยเท่ากับ 0.89, 0.85 และ 0.82 สำหรับปี พ.ศ. 2550, 2555 และ 2559 ตามลำดับ โดยมีแนวโน้มปรับตัวลดลง จำนวนสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 9.50, 7.68 และ 9.96 สำหรับปี พ.ศ. 2550, 2555 และ 2559 ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่ในกลุ่มสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด พบว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ครูและตำรวจมีสัดส่วนมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสหกรณ์ในกลุ่มอาชีพอื่น ๆ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการดำเนินงาน สหกรณ์ออมทรัพย์ ภาคราชการ

Abstract

The study aimed to analyse the operational efficiency of public sector co-operatives in the years 2007, 2012, and 2016 by means of Data Envelopment Analysis by BCC-O Modal. The study specified three production factors, i.e. members' deposit, total expenses, and co-operative's capital; and two product factors, i.e. asset and total incomes. Findings were the operational efficiency of public sector co-operatives in Thailand in the aforementioned three years was high, i.e. the average efficiency scores were 0.89, 0.85, and 0.82 in the years 2007, 2012, and 2016, respectively. However, it was in the decreasing trend. The numbers of highest efficiency co-operatives were 9.50%,

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

²รองศาสตราจารย์ ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

7.68%, and 9.96% in the years 2007, 2012, and 2016, respectively. Most of these were large co-operatives. The study found that among the highest efficiency co-operatives, the teacher and police co-operatives had the highest ratio in comparison with co-operatives of other professions.

Keywords: Operational Efficiency, Saving Cooperative, Public Sector

บทนำ

สหกรณ์ เป็นองค์กรที่มีบทบาทต่อการส่งเสริม การพึ่งพาตนเองของประชาชน ช่วยพยุงฐานะ ความเป็นอยู่ทางสังคมและวัฒนธรรม สร้างความ สามัคคี ประองคอง เป็นส่วนช่วยในการส่งเสริม ระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติ ในประเทศไทย สหกรณ์ที่จดทะเบียนจัดตั้งตามพระราชบัญญัติ สหกรณ์ พ.ศ. 2548 แบ่งออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์ นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ สหกรณ์ออม ทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน ปัจจุบันสหกรณ์ มีการขยายตัวอย่างมากในปีพ.ศ. 2559 มีจำนวน สหกรณ์ทั้งสิ้น 8,263 แห่ง เป็นสหกรณ์ภาคการ เกษตร จำนวน 4,684 แห่ง เป็นสหกรณ์นอกภาค การเกษตร จำนวน 3,579 แห่ง (กรมส่งเสริม สหกรณ์, ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการ สื่อสาร, 2559) ในกลุ่มสหกรณ์นอกภาคเกษตร ข้างต้นนี้ เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์มากที่สุด มี จำนวนถึง 1,499 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 41.88 ของสหกรณ์นอกภาคเกษตรทั้งหมด หากพิจารณา การเติบโตของสหกรณ์จากผลการดำเนินงานของ

สหกรณ์ปี พ.ศ. 2559 จะพบว่า สหกรณ์ที่มีรายได้ สูงที่สุดเป็นสหกรณ์การเกษตร ที่มีรายได้ทั้งสิ้น 147,168.85 ล้านบาท และมีค่าใช้จ่าย จำนวน 143,774.20 ล้านบาท ซึ่งมีจำนวนที่สูงมากเช่นกัน รองลงมาเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ ที่มีจำนวนรายได้ ทั้งหมด 130,403.06 ล้านบาท มีค่าใช้จ่าย 59,311.22 ล้านบาท ทำให้ของสหกรณ์ออมทรัพย์ ในปี พ.ศ. 2559 มีกำไรสุทธิ 71,091.84 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2558 ที่มีกำไรสุทธิ 65,292.86 ล้านบาท หรือคิดเป็นอัตราที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.88 (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) ซึ่งจะเห็นได้ว่า สหกรณ์ ออมทรัพย์มีผลการดำเนินงานที่ดีกว่าสหกรณ์ ประเภทอื่น ๆ และการเติบโตส่วนใหญ่กระจุกตัว อยู่ที่สหกรณ์ออมทรัพย์

“สหกรณ์ออมทรัพย์” เป็นองค์กรในรูปแบบ ของสถาบันที่จัดขึ้นทำหน้าที่รับฝากเงินและ ให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก ตลอดจนจัดให้มีสวัสดิ การต่าง ๆ ที่เหมาะสม และเป็นแหล่งออมเงินและ ให้กัยืมเงินของภาคครัวเรือน ทั้งนี้สามารถจำแนก ประเภทย่อยตามอาชีพได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ สหกรณ์ ออมทรัพย์ภาคราชการ สหกรณ์ออมทรัพย์ รัฐวิสาหกิจ และสหกรณ์ออมทรัพย์ภาคเอกชน (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) จากการรวบรวมข้อมูล สิ้นทรัพย์ปี พ.ศ. 2559 ของสหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน 1,499 แห่ง พบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์มี สิ้นทรัพย์รวม 2.23 ล้านล้านบาท ในจำนวนนี้มี สิ้นทรัพย์เกิน 5,000 ล้านบาท จำนวน 115 แห่ง และส่วนใหญ่มีสิ้นทรัพย์รวม 1.35 ล้านล้านบาท หรือร้อยละ 71.75 ของสิ้นทรัพย์รวม มีสัดส่วน ใกล้เคียงกับสิ้นทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ขนาด

ใหญ่ในประเทศ ที่มีสินทรัพย์รวม 2.62 ล้านล้านบาท หรือร้อยละ 64.89 ของสินทรัพย์รวม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของธนาคารแห่งประเทศไทย (ศิริวรรณ อัครวงศ์เสถียร, กันตภณ ศรีชาติ และรัฐศาสตร์ หนูดำ, 2560) ที่ว่า “สหกรณ์ออมทรัพย์มีความสำคัญต่อระบบสถาบันการเงินไทยมาก โดยมีขนาดสินทรัพย์ (พ.ศ. 2558) ใหญ่เป็นลำดับที่ 3 รองจากธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ” นับวันสหกรณ์ออมทรัพย์จะยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ จากจำนวนแห่งที่เพิ่มมากขึ้น และขนาดสินทรัพย์ที่มากขึ้นนี้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเติบโตของสหกรณ์ออมทรัพย์จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว แต่สหกรณ์ออมทรัพย์ก็ยังมีความเสี่ยงในการดำเนินงาน หนึ่งในความเสี่ยงนั้นเป็นปัญหาจากการทุจริตและข้อบกพร่อง ทั้งนี้จากการตรวจสอบสหกรณ์ทั้งระบบของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ในปี พ.ศ. 2559 พบสหกรณ์ที่มีปัญหามีจำนวน 1,173 แห่ง รวมมูลค่าความเสียหาย 30,670 ล้านบาท (กรมส่งเสริมสหกรณ์, ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) ซึ่งปัญหาความบกพร่องดังกล่าวนี้อาจส่งผลกระทบต่อระบบการเงินของสหกรณ์ หากสหกรณ์ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ที่มีการดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพ อาจส่งผลกระทบต่อสหกรณ์ทุก ๆ แห่ง ไม่ใช่เพียงสหกรณ์ใดสหกรณ์หนึ่ง

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ในภาคราชการว่ามีประสิทธิภาพในการดำเนินงานหรือไม่ หากสหกรณ์ออมทรัพย์ดำเนินงานโดยขาดประสิทธิภาพอาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินของประเทศได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการในประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการ ซึ่งแบ่งเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวง-กรม สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจ สหกรณ์ออมทรัพย์ทหาร สหกรณ์ออมทรัพย์ครู สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัย และสหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาล/สาธารณสุข ระยะเวลาที่ทำการศึกษาแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา คือ พ.ศ. 2550, พ.ศ. 2555 และ พ.ศ. 2559 เนื่องจากในช่วง ปี 2550 และ 2555 เป็นช่วงที่กิจการสหกรณ์มีการเติบโตสูง จึงทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับการทำงานในปัจจุบัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการของสหกรณ์ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีความมั่นคงและยั่งยืน
2. เพื่อใช้เป็นต้นแบบให้กลุ่มบุคคลที่สนใจในการจัดตั้งสหกรณ์ ศึกษาแนวทางการดำเนินงานและการบริหารจัดการของสหกรณ์ออมทรัพย์

นิยามศัพท์

สหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการ หมายถึง สหกรณ์ออมทรัพย์แบ่งตามลักษณะกลุ่มอาชีพที่สมาชิกสังกัด ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวง-กรม สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจ สหกรณ์ออมทรัพย์ทหาร สหกรณ์ออมทรัพย์ครู สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัย และสหกรณ์ออมทรัพย์

โรงพยาบาล/สาธารณสุข

ประสิทธิภาพของสหกรณ์ หมายถึง สหกรณ์ที่มีผลผลิตที่ได้จากการดำเนินงานที่เหมาะสมด้วยปัจจัยการผลิตที่กำหนด การวัดประสิทธิภาพ จะแสดงเป็นคะแนน เรียกว่า คะแนนประสิทธิภาพ โดยคะแนนประสิทธิภาพจะมีค่าสูงสุด คือ 1 และต่ำที่สุด คือ 0 ยิ่งคะแนนมีค่าเข้าใกล้ 1 มากเพียงใด แสดงว่า สหกรณ์นั้นมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าหากคะแนนมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงว่า สหกรณ์นั้นมีประสิทธิภาพต่ำ หรือไม่มีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ ออมทรัพย์กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการ คำนวณโดยวิธี Data Envelopment Analysis (DEA) ด้วยตัวแบบ BCC-O (Banker, Charnes & Cooper Model, 1984) ที่กำหนดฟังก์ชันการผลิตเป็นแบบผลตอบแทนต่อขนาดแปรผัน (Variable Returns to Scale--VRS) และคำนวณคะแนนประสิทธิภาพทางด้านผลผลิต (Output Maximization) มีปัจจัยกำหนดในการศึกษาทั้งหมด 5 ตัวแปร เป็นตัวแปรปัจจัยการผลิต (Input) จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ เงินรับฝากจากสมาชิก ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ทุนของสหกรณ์ และตัวแปรผลผลิต (Output) จำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ สินทรัพย์และรายได้ทั้งสิ้น

แหล่งข้อมูลตัวแปรปัจจัยรวบรวมข้อมูลจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ดังนี้

1. เงินรับฝากจากสมาชิก คือ เงินรับฝากที่รับฝากจากสมาชิกเท่านั้น เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานงบแสดงฐานะทางการเงิน

2. ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น คือ ผลรวมของค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยและเงินลงทุน หนี้สงสัยจะสูญและหนี้สูญ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายดำเนินงานอื่นและรายการพิเศษ เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานงบกำไรขาดทุน

3. ทุนของสหกรณ์ คือ ส่วนของสมาชิกผู้ลงทุนถือหุ้นในสหกรณ์ประกอบด้วย ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่น ๆ กำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น ส่วนเกินจากการตีราคาสินทรัพย์ ขาดทุนสะสมและกำไร (ขาดทุน) สุทธิประจำปี เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานงบแสดงฐานะทางการเงิน

4. สินทรัพย์ คือ ทรัพยากรที่อยู่ในความควบคุมของกิจการ ทรัพยากรดังกล่าวเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีตซึ่งกิจการคาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากทรัพยากรนั้นในอนาคต เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานงบแสดงฐานะทางการเงิน

5. รายได้ทั้งสิ้น คือ ผลรวมของรายได้ดอกเบี้ยและผลตอบแทนจากเงินลงทุน และรายได้อื่น เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานงบกำไรขาดทุน

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการในประเทศไทย และส่วนที่ 2 เปรียบเทียบประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการ

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการในประเทศไทย การพิจารณาค่าความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการ

โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น 3 ปี คือ พ.ศ. 2550, พ.ศ. 2555 และพ.ศ. 2559 รายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปี พ.ศ. 2550

1.1 สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ค่าเฉลี่ยของคะแนนประสิทธิภาพมีค่าเท่ากับ 0.89 สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้คะแนนประสิทธิภาพ เท่ากับ 1 หมายถึง สหกรณ์ที่มีผลการดำเนินงานดีที่สุด มีจำนวน 64 แห่ง จากจำนวนสหกรณ์ทั้งหมด 674 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 9.50 ของกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการทั้งหมด ในจำนวนนี้ สหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดจะกระจุกตัวอยู่ในสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่่มาก โดยมีจำนวนถึง 37 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 57.18 รองลงมาเป็นสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่ มีจำนวน 23 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 35.94 นอกจากนี้เป็นสหกรณ์ที่มีขนาดกลางและขนาดเล็ก ตามลำดับ

พิจารณาประเภทของสหกรณ์ พบว่า กลุ่มอาชีพของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีคะแนนประสิทธิภาพ เท่ากับ 1 ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจ มีจำนวน 18 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 28.13 รองลงมาเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ครู มีจำนวน 17 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 26.56 และสหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวง-กรม มีจำนวน 10 แห่ง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 15.63

1.2 สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพดีมากที่สุด สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้คะแนนประสิทธิภาพอยู่ระหว่าง 0.90-0.99 เป็นสหกรณ์ที่มีคะแนนประสิทธิภาพต่ำกว่า 1 แต่มีผลการดำเนินงานดีมากมีจำนวน 226 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 33.53

1.3 สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพค่อนข้างดี สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้คะแนนประสิทธิภาพอยู่ระหว่าง 0.80-0.89 เป็นสหกรณ์ที่มีคะแนน

ประสิทธิภาพต่ำกว่า 1 แต่มีผลการดำเนินงานค่อนข้างดี จากผลการคำนวณพบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ ปี พ.ศ. 2550 มีคะแนนประสิทธิภาพอยู่ในช่วงคะแนนนี้มากที่สุด โดยมีจำนวน 327 แห่ง จากจำนวนสหกรณ์ 674 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 42.46

1.4 สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้คะแนนประสิทธิภาพต่ำกว่า 0.5 หมายถึง สหกรณ์ที่มีผลการดำเนินงานต่ำ พบว่า มีเพียงจำนวน 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.30 ของสหกรณ์ทั้งหมด ในสหกรณ์ทั้ง 2 แห่งนี้ เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ จำนวน 1 แห่ง และสหกรณ์ขนาดกลาง จำนวน 1 แห่ง เมื่อแบ่งตามลักษณะอาชีพแล้วสหกรณ์ทั้ง 2 แห่งอยู่ในกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ทหาร ทั้ง 2 แห่ง

2. ผลการวิเคราะห์ ปี พ.ศ. 2555

2.1 สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ค่าเฉลี่ยของคะแนนประสิทธิภาพ มีค่าเท่ากับ 0.85 สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้คะแนนประสิทธิภาพ เท่ากับ 1 ซึ่งหมายถึง สหกรณ์ที่มีผลการดำเนินงานดีที่สุด พบว่า มีจำนวน 53 แห่ง จากจำนวนสหกรณ์ทั้งหมด 690 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 7.68 ของกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการทั้งหมด ในจำนวนนี้ สหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดจะกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มสหกรณ์ขนาดใหญ่มาก มีจำนวน 35 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 66.04 รองลงมาเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ มีจำนวน 14 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 26.42 และนอกจากนี้ เป็นสหกรณ์ที่มีขนาดกลางและขนาดเล็ก ตามลำดับ

ส่วนกลุ่มอาชีพของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีคะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจ มีจำนวน 17 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 32.08 รองลงมาเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ครู มี

จำนวน 13 แห่ง เป็นร้อยละ 24.53 และสหกรณ์
ออมทรัพย์สาธารณสุข จำนวน 7 แห่ง คิดเป็นร้อย
ละ 13.21

2.2 สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพดีมาก
สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้คะแนนประสิทธิภาพอยู่
ระหว่าง 0.90-0.99 เป็นสหกรณ์ที่มีคะแนนประ
สิทธิภาพต่ำกว่า 1 แต่มีผลการดำเนินงานดีมากมี
จำนวน 158 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 22.90

2.3 สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพ
ค่อนข้างดี สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้คะแนนประสิทธิ
ภาพอยู่ระหว่าง 0.80-0.89 เป็นสหกรณ์ที่มีคะ
แนนประสิทธิภาพต่ำกว่า 1 แต่มีผลการดำเนินงาน
ค่อนข้างดี จากผลการคำนวณ พบว่า สหกรณ์ออม
ทรัพย์ ปี พ.ศ. 2555 มีคะแนนประสิทธิภาพอยู่ใน
ช่วงคะแนนนี้มากที่สุด โดยมีจำนวน 293 แห่ง
จากจำนวนสหกรณ์ 690 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 42.46
ของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมด นอกจากนี้ยังมี
สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้คะแนนประสิทธิภาพอยู่
ระหว่าง 0.70-0.79 ที่มีจำนวนค่อนข้างมาก โดยมี
จำนวน 146 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 21.16

2.4 สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้คะแนนประสิทธิ
ภาพต่ำกว่า 0.5 หมายถึง สหกรณ์ที่มีผลการ
ดำเนินงานต่ำ พบว่า มีจำนวน 6 แห่ง คิดเป็นร้อย
ละ 0.87 ของสหกรณ์ทั้งหมด ในสหกรณ์ทั้ง 6 แห่ง
นี้เป็นสหกรณ์ขนาดกลาง ซึ่งมีจำนวน 4 แห่ง คิด
เป็นร้อยละ 66.67 เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่มาก
จำนวน 1 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 16.67 และสหกรณ์
ขนาดเล็ก จำนวน 1 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 16.67

กลุ่มอาชีพของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีประ
สิทธิภาพต่ำอยู่ในกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์กระ
ทรวง กรม และสหกรณ์ออมทรัพย์ทหาร โดยมีจำนวนสหกรณ์
ละ 2 แห่งเท่ากัน คิดเป็นกลุ่มสหกรณ์ร้อยละ 33.33

รองลงมาเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ครูและสหกรณ์ออม
ทรัพย์มหาวิทยาลัย มีจำนวนละ 1 แห่ง คิดเป็น
สัดส่วนกลุ่มสหกรณ์ ร้อยละ 16.67

3. ผลการวิเคราะห์ปี พ.ศ. 2559

3.1 สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด
ค่าเฉลี่ยของคะแนนประสิทธิภาพ มีค่าเท่ากับ
0.82 สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้คะแนนประสิทธิ
ภาพเท่ากับ 1 ซึ่งหมายถึง สหกรณ์ที่มีผลการดำเนินงาน
ดีที่สุด พบว่า มีจำนวน 70 แห่ง จากจำนวนสหกรณ์
ทั้งหมด 703 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 9.96 ของกลุ่ม
สหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการทั้งหมด ในจำนวน
นี้ สหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดจะกระจุกตัวอยู่
ในสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่มาก จำนวน 45 แห่ง คิด
เป็นร้อยละ 64.29 รองลงมาเป็นสหกรณ์ขนาด
ใหญ่ มีจำนวน 17 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 24.29 และ
สหกรณ์ขนาดกลางและขนาดเล็ก ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีคะแนน
ประสิทธิภาพเท่ากับ 1 มี 2 กลุ่มสหกรณ์ที่มีจําน
นวนเท่ากัน คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูและสหกรณ์
ออมทรัพย์ตำรวจ โดยมีจำนวนกลุ่มสหกรณ์ละ 18
แห่ง คิดเป็นสัดส่วนกลุ่มสหกรณ์ร้อยละ 25.71
รองลงมาเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวง-กรม มี
จำนวน 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 14.29 และนอก
จากนี้เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ทหาร สหกรณ์ออม
ทรัพย์มหาวิทยาลัย สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุข
ตามลำดับ

3.2 สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพดีมาก
สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้คะแนนประสิทธิภาพอยู่
ระหว่าง 0.90-0.99 เป็นสหกรณ์ที่มีคะแนนประ
สิทธิภาพต่ำกว่า 1 แต่มีผลการดำเนินงานดีมากมี
จำนวน 169 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 24.04

3.3 สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพค่อนข้าง

ข้างดี สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้คะแนนประสิทธิภาพ อยู่ระหว่าง 0.80-0.89 เป็นสหกรณ์ที่มีคะแนน ประสิทธิภาพต่ำกว่า 1 แต่มีผลการดำเนินงาน ค่อนข้างดี จากผลการคำนวณ พบว่า สหกรณ์ออม ทรัพย์ ปี พ.ศ. 2559 มีคะแนนประสิทธิภาพอยู่ใน ช่วงคะแนนนี้มากที่สุด โดยมีจำนวน 242 แห่ง จากจำนวนสหกรณ์ 703 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 34.42 ของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมด

3.4 สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้คะแนนประสิทธิ ภาพต่ำกว่า 0.5 หมายถึง สหกรณ์ที่มีผลการดํา เนินงานต่ำ พบว่า มีจำนวน 46 แห่ง คิดเป็นสัด ส่วนร้อยละ 6.55 ของสหกรณ์ทั้งหมด และใน สหกรณ์นี้มีการกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มสหกรณ์ขนาด ใหญ่มากที่สุด มีจำนวน 44 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 95.65 และเป็นสหกรณ์ขนาดกลาง จำนวน 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 4.35

สำหรับกลุ่มอาชีพที่สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้ คะแนนประสิทธิภาพต่ำกว่า 0.5 กระจุกตัวอยู่นั้น ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ทหารมาก ที่สุด มีจำนวน 30 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 65.22

รองลงมาเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัย จำนวน 7 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 15.22 นอกจากนี้ เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุข จำนวน 5 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 10.87 สหกรณ์ออมทรัพย์ครู จำ นวน 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 6.52 และสหกรณ์ออม ทรัพย์ตำรวจ จำนวน 1 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 2.17

ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการดำเนินงาน ของสหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการ

1. การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ใน ประเทศไทยทั้ง 3 ปี พบว่า อยู่ในระดับสูง มีคะแนนประสิทธิภาพเฉลี่ยเท่ากับ 0.89, 0.85 และ 0.82 สำหรับปี พ.ศ. 2550, 2555 และ 2559 ตามลำดับ โดยมีแนวโน้มปรับตัวลดลง กลุ่ม สหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการที่มีประสิทธิภาพ สูงสุด หรือมีคะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 ในการ ดำเนินงานทั้ง 3 ช่วงปี ดังข้อมูลในตารางที่ 7 จำนวนสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด คิดเป็นร้อย ละ 9.50, 7.68 และ 9.96 สำหรับปี พ.ศ. 2550, 2555 และ 2559 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการคำนวณคะแนนประสิทธิภาพสหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการ

คะแนน ประสิทธิภาพ	พ.ศ. 2550		พ.ศ. 2555		พ.ศ. 2559	
	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)
1	64	9.50	53	7.68	70	9.96
0.90-0.99	226	33.53	158	22.90	169	24.04
0.80-0.89	327	48.52	293	42.46	242	34.42
0.70-0.79	46	6.82	146	21.16	79	11.24
0.60-0.69	5	0.74	26	3.77	65	9.25
0.50-0.59	4	0.59	8	1.16	32	4.55
0.00-0.49	2	0.30	6	0.87	46	6.54
รวม	674	100.00	690	100.00	703	100.00

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 3 คะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 จำแนกตามขนาดสหกรณ์

ขนาด	พ.ศ. 2550		พ.ศ. 2555		พ.ศ. 2559	
	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)
เล็ก	1	1.56	1	1.89	1	1.43
กลาง	3	4.69	3	5.66	7	10.00
ใหญ่	23	35.94	14	26.42	17	24.29
ใหญ่มาก	37	57.81	35	66.04	45	64.29
รวม	64	100.00	53	100.00	70	100.00

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 4 คะแนนประสิทธิภาพต่ำกว่า 0.5 จำแนกตามขนาดสหกรณ์

ขนาด	พ.ศ. 2550		พ.ศ. 2555		พ.ศ. 2559	
	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)
เล็ก	-	-	1	16.67	-	-
กลาง	1	50	4	66.67	2	4.35
ใหญ่	1	50	-	-	44	95.65
ใหญ่มาก	-	-	1	16.67	-	-
รวม	2	100	6	100	46	100

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 5 คะแนนประสิทธิภาพ เท่ากับ 1 จำแนกตามลักษณะอาชีพ

รูปแบบ สหกรณ์	พ.ศ. 2550		พ.ศ. 2555		พ.ศ. 2559	
	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)
กระทรวง-กรม	10	15.63	5	9.43	10	14.29
ครู	17	26.56	13	24.53	18	25.71
ตำรวจ	18	28.13	17	32.08	18	25.71
ทหาร	8	12.5	6	11.32	8	11.43
มหาวิทยาลัย	6	9.38	5	9.43	8	11.43
สาธารณสุข	5	7.81	7	13.21	8	11.43
รวม	64	100	53	100	70	100

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 6 คะแนนประสิทธิภาพต่ำกว่า 0.5 จำแนกตามลักษณะอาชีพ

รูปแบบ สหกรณ์	พ.ศ.2550		พ.ศ. 2555		พ.ศ. 2559	
	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)
กระทรวง-กรม	-	-	2	33.33	-	-
ครู	-	-	1	16.67	3	6.52
ตำรวจ	-	-	-	-	1	2.17
ทหาร	2	100	2	33.33	30	65.22
มหาวิทยาลัย	-	-	1	16.67	7	15.22
สาธารณสุข	-	-	-	-	5	10.87
รวม	2	100	6	100	46	100

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 7 สรุปข้อมูลจำนวนสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ

ปี พ.ศ.	สหกรณ์ทั้งหมด (แห่ง)	สหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด		คะแนนประสิทธิภาพ เฉลี่ย
		จำนวน (แห่ง)	สัดส่วน (%)	
2550	674	64	9.50	0.89
2555	690	53	7.68	0.85
2559	703	70	9.96	0.82

ที่มา: จากการคำนวณ

2. สหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดทั้ง 3 ปี มีจำนวนทั้งหมด 17 แห่ง รายชื่อสหกรณ์ดังข้อมูลในตารางที่ 8

3. เปรียบเทียบการกระจุกตัวของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีคะแนนประสิทธิภาพสูงสุด พบว่า สหกรณ์ส่วนใหญ่มีขนาดใหญ่มาก จำนวน 13 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 76.47 รองลงมาเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ มีจำนวน 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 17.65 และสหกรณ์ขนาดกลาง จำนวน 1 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.88 ดังข้อมูลในตารางที่ 9

4. กลุ่มอาชีพของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีคะแนนประสิทธิภาพสูงสุดนี้ ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ครู มีจำนวน 5 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 29.41 รองลงมาเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจ มีจำนวน 4 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 23.53 และสหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวง-กรม มีจำนวน 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 17.65 นอกจากนี้เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัย สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุข และสหกรณ์ออมทรัพย์ทหาร ตามลำดับ ดังข้อมูลในตารางที่ 10

ตารางที่ 8 รายชื่อสหกรณ์ที่มีคะแนนประสิทธิภาพทั้ง 3 ปี

ลำดับ	ชื่อสหกรณ์	ลำดับ	ชื่อสหกรณ์
1	สหกรณ์ออมทรัพย์ กทม. จำกัด	10	สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำกัด
2	สหกรณ์ออมทรัพย์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จำกัด	11	สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจรถไฟ จำกัด
3	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรุงเทพมหานคร จำกัด	12	สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานเทศบาล จำกัด
4	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูขอนแก่น จำกัด	13	สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยมหิดล จำกัด
5	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูร้อยเอ็ด จำกัด	14	สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลตำรวจ จำกัด
6	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูบุรีรัมย์ จำกัด	15	สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลน่าน จำกัด
7	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูหนองบัวลำภู จำกัด	16	สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลพุทธชินราช จำกัด
8	สหกรณ์ออมทรัพย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำกัด	17	สหกรณ์ออมทรัพย์ อส.จ.นธ.ที่ 1 จำกัด
9	สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจเชียงใหม่ จำกัด	ที่มา: จากการคำนวณ	

ตารางที่ 9 สหกรณ์ที่มีคะแนนประสิทธิภาพทั้ง 3 ปี จำแนกตามขนาดสหกรณ์

ขนาดสหกรณ์	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)
ใหญ่มาก	13	76.47
ใหญ่	3	17.65
กลาง	1	5.88
รวม	17	100.00

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 10 สหกรณ์ที่มีคะแนนประสิทธิภาพทั้ง 3 ปี จำแนกตามอาชีพ

รูปแบบสหกรณ์	สหกรณ์ (แห่ง)	สัดส่วน (%)
ครู	5	29.41
ตำรวจ	4	23.53
กระทรวง-กรม	3	17.65
มหาวิทยาลัย	2	11.76
สาธารณสุข	2	11.76
ทหาร	1	5.88
รวม	17	100.00

ที่มา: จากการคำนวณ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานของสหกรณ์ ออมทรัพย์ภาคราชการทั้ง 3 ปี อยู่ในระดับสูง คือ มีคะแนนประสิทธิภาพเฉลี่ยเท่ากับ 0.89, 0.85 และ 0.82 สำหรับปี พ.ศ. 2550 ปี พ.ศ. 2555 และ ปี พ.ศ. 2559 ตามลำดับ โดยมีแนวโน้มปรับ ตัวลดลง สหกรณ์ออมทรัพย์ภาคราชการที่มี ประสิทธิภาพสูงสุดทั้ง 3 ปี พบว่า สหกรณ์ที่มีประ สิทธิภาพสูงสุด มีจำนวนทั้งหมด 17 แห่ง มีการ กระจุกตัวอยู่ในสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่มาก จำนวน 13 แห่ง รองลงมา เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ จำนวน 3 แห่ง และสหกรณ์ขนาดกลาง จำนวน 1 แห่ง สำหรับกลุ่มอาชีพ มีการกระจุกตัวในกลุ่มอาชีพ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู มากที่สุด มีจำนวน 5 แห่ง รองลงมาเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจ จำนวน 4 แห่งและสหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวง กรม จำนวน 3 แห่ง นอกจากนี้เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์มหวิท ยาลัย สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุข และสหกรณ์ ออมทรัพย์ทหาร ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. สหกรณ์ออมทรัพย์ส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานค่อนข้างดีถึงดีมาก ดังนั้น สหกรณ์ในกลุ่มนี้ควรรักษามาตรฐานการ ดำเนินการ และควรเน้นมาตรการการป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริต เพราะจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิ ภาพการดำเนินงาน
2. สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพต่ำ คือ มีคะแนนประสิทธิภาพต่ำกว่า 0.5 มีจำนวนเพิ่มขึ้น สูงมากในช่วงปี พ.ศ. 2555-2559 โดยเพิ่มจาก 6 แห่งในปี พ.ศ. 2555 เป็น 46 แห่ง ในปี พ.ศ. 2559 ในขณะที่ปีก่อนหน้ามีการเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

ดังนั้นสหกรณ์ในกลุ่มนี้จึงควรมีนโยบายปรับปรุง การเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานทั้งทางด้าน ลดต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะด้านรายจ่าย และ เพิ่มผลประกอบการการดำเนินงาน ทั้งด้านการ บริหารสินทรัพย์ และการเพิ่มรายได้ ทั้งนี้ควร ศึกษาดูงานของสหกรณ์ที่มีผลการดำเนินงานที่มี ประสิทธิภาพ

3. การทุจริตเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประสิทธิ ภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ลดลง และทำให้ สมาชิกขาดความเชื่อมั่นในการดำเนินงานของ สหกรณ์ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรปรับปรุง มาตรการการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อให้เกิด ความโปร่งใสในการบริหารงาน เพื่อเป็นแนวทาง ให้สามารถดำเนินกิจการไปสู่ความมั่นคงที่ยั่งยืนใน อนาคตได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาถึงประสิทธิภาพการดำเนินงาน ของสหกรณ์ ด้วยวิธี DEA มีข้อกำหนดว่า สหกรณ์ ออมทรัพย์มีเป้าหมายเพื่อแสวงหาผลตอบแทน สูงสุด แต่สหกรณ์ออมทรัพย์ไม่ใช่สถาบันการเงิน อื่น ๆ การวิเคราะห์ประสิทธิภาพภายใต้เป้าหมาย นี้จึงอาจไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะโดยหลักการ สหกรณ์ตั้งขึ้นมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริม การออมและการให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกตาม ความเดือดร้อนและความจำเป็นของสมาชิก ตลอด จนจัดให้มีสวัสดิการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิก ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความ กินดีอยู่ดี สมาชิกช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่ง กันและกัน
2. การประเมิน ผลการดำเนินงานที่มุ่งเน้นเป้า

หมายกำไรหรือรายได้สูงสุดโดยใช้ตัวชี้วัดทางการเงิน อาจจะได้สะท้อนเป้าหมายที่แท้จริงของสหกรณ์

3. ในการประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์จึงควรนำปัจจัยที่สะท้อนถึงความพึงพอใจของสมาชิก

ของสหกรณ์มาร่วมพิจารณาด้วย รวมทั้งโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารของสหกรณ์ต่าง ๆ เพื่อสอบถามถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน นโยบาย และแนวทางในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ

บรรณานุกรม

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2559). รายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ ประจำปี 2559. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมส่งเสริมสหกรณ์, เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). สหกรณ์ที่ประสบปัญหาทุจริต/ข้อบกพร่อง ปี 2559. ค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2560, จาก <http://office.cpd.go.th/itc/index.php/79-2017-04-11-04-36-20/194-2559>
- ศิริวรรณ อัสววงศ์เสถียร, กันตถณ ศรีชาติ และรัฐศาสตร์ หนูดำ. (2560). ความเสี่ยงของระบบสหกรณ์ออมทรัพย์กับแนวทางปฏิรูปการกำกับดูแล. Focused and Quick, 114, 1-20.
- Banker, R. D., Charnes, A., Cooper., W. W. (1984). *Some models for estimating technical and scale inefficiencies in data envelopment analysis*. Management Science, 30(9), 1078-1092.